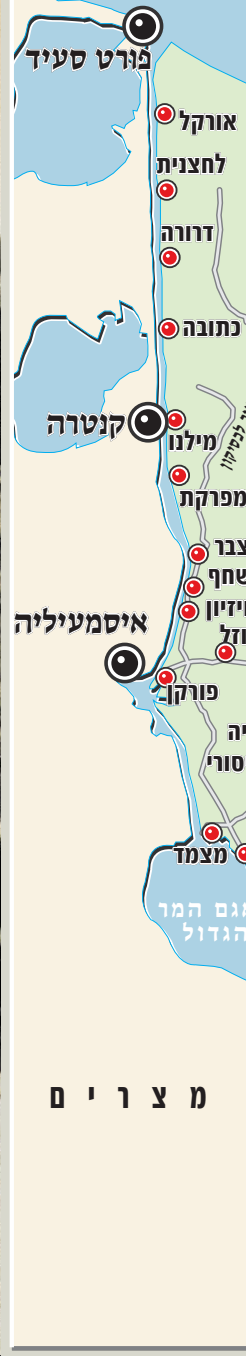

מעוזי התעלה

שמענו את המעוזים חודרים לתוך המעוזים וטובחים את החברים שלנו. מעוז ישראלי בתעלה (צילום ארכיון)

הסיפור האמיתי מסך היסטורי מיוחד

כתבתי צוואה וניסיתי לדמיין את עצמי מת. חשבתי איך אני איראה בתור גופה, איך אני איראה מת. היה לי ברור שזה רק עניין של עוד שעה או שתיים

תמליל השיחות המזעזעות ברשת הקשר של אחד המעוזים הנצורים בתעלה:

אני נשארתי

אבי יפה, הקשר של מעוז פורקן, הקליט את שלושת הימים הראשונים למלחמה, עד אשר הוא וחבריו חילצו את עצמם מהתופת • בהקלטות נשמע אחד מלוחמי המעוזים קורא לעזרה ומתחנן לסיוע אווירי או לאש ארטילרית על המוצב: הם הורגים אותנו, הוא צועק, הם הורגים אותנו אחד אחד

רון ברגמן וגיל מלצר

קולו השקט של קצין המבצעים של הגזרה המרכזית בתעלת סואץ, זה המד בונה המבוכה בקשר, 24, בוקע מטייפ הסלילים הגדולים, באן 24, רות, עברו. מקס ממן (הקשר של מוצב חזיון) צועק לעזרה בקול נחר ורועד מהתרגשות. אני רוצה אש מטוסים על כל הסוללה הזאת של הטנקים מדרום לצומת שירחיבו אותם. שיחיריבו אותם. עברו. כאן 24. תתאזר עוד כמה דקות בסבלנות. מטוסים יהיו מעליך מייד לרפוק את כל הטנקים, עברו.

ממן: 24, שים לב. נכנסים על דרך הרק השער. אני מבקש ארטילריה רדך השער ולאטבח לי את השער. עברו... אני מקבל כדורים מעל הראש. לא יכול להיות שיהיה עוד שעה. תשלחו מייד מייך תגבורת, עברו, אחרת אני נפול. מוקפים מכל עבר, גם דופקים אותנו מכיוון השער, עברו. כאן 24. מייד אתה מקבל ארטילריה מטוסים. צריכים... ממן: 24, אני לא יכול להרוג את הראש לראות מה נעשה. תאר את המטוסים, עברו. כאן 24. התאזרו בסבלנות. שבו במוקפים. עוד מעט חיל האוויר יתקוף.

גם היום, 30 שנה אחרי, מתרחת אבי יפה, הקשר של מעוז פורקן, לממשע קולו השקט, המורד, הרדיופוני של קצין המבצעים של הגזרה. הוא עבר עלינו כל הזמן, הבטיח לנו סיוע אווירי, הבטיח לנו ארטילריה, וכלום לא בא. ונתרנו לבד. התייחסו אלינו כמו אל חולים גוססים על ערש דרווי ושיקרו לנו כל הזמן.

יפה, טכנאי סאונד בהכשרתו וכיום הבעלים של אולפני הקלטה בירושלים, יצא לשירות מילואים בתעלת סואץ קצת לפני ראש השנה של 1973. הוא לקח עימו שני מכשירי הקלטה בשל תחביבו לתעד חוויות שעבר. אף אחד לא דיבר על מלחמה, אף אחד לא העלה ברעונו שמשו באמת יכול לקרות. רק בבוקר יום שבת הודיעו לנו שיש סיכוי שהמצרים יפתחו באש ב-6 בערב. הכנת את מכשירי ההקלטה שלי, וכך הצלחתי לתעד ממש את רגע פרוץ הקרבות. מרוב בחומר דרמטי, טרגי ומרגש, שרק חלקים קטנים ממנו נחשפו לציבור הרחב במשך 30 השנה מאז המלחמה ומהווה את העדות הכואבת והאותנטית ביותר למה שאירע בקרב לרב באותה מלחמה ארוכה.

היום חושף "רצועות אחרונות" תמלילים שלא פורסמו מעולם. בהקלטות נשמע אחד מלוחמי המעוזים קורא לעזרה ומתחנן לסיוע אווירי או לאש ארטילרית על המוצב. הם הורגים אותנו, הם הורגים אותנו, איש לא בא לעזרתו. הקשר צועק: הם הורגים אותנו אחד אחד, ומכוון לחלק מוכשרי שנכנעו והוצאו להורג מחוץ למוצב. המצרים חודרים עם להביריים להורג שבו הוא שוהה, והלוחם צועק: אני נשרף. כאן הפסיק יפה את ההקלטה. לא היה מסוגל להמשיך. אחרי זה הוא עוד הספיק לומר: אני הולך למות. פגעת בני. אלוהים ישלם לכם, והקשר עימו נותק לעולמים.

תעירו את החברה

בהקלטה הראשונה שומעים צליל של דריכת כליינשק ומייד אחר כך, ב-14:05, ביום שבת, 6 באוקטובר 1973, נחרדו חרר הבונקר מהפצצה כבדה מאוד של ארטילריה ושל מטוסים מצריים. יפה נשמע בהקלטתו: זה, עליונו (באינטרוויו). העניין מתחיל. ר"ר אביטל, רופא המוצב: תעירו את כל החברה בבונקרים. יפה (בנימה סרקסטית): טוב, בוקר טוב, ילדים. מאותו רגע מוצפת רשת הקשר באין ספור ריפויות על הצליחה המצרית ועל הפגיעות הקשות. ברקע נשמעות כל העת ההפצצות המצריות המחריבות את המוצב, קריסת התקרה של הבונקר ונפילות החול לתוך החלל התת-קרקעי. זמן קצר אחרי תחילת ההתקפה מתעוררת בהלה במוצב בשל התקפת גיב: יפה (מדווח בקשר): מעל המוצב שתי פטריות ענקיות צהובות.

אבי יפה (בתמונה), שיקרו לנו כל הזמן (צילום: אלכס קולומיוסקי)

מאיר'קה (המפקד): כל הבונקרים מתמוטטים! אנחנו פה חנוקים! אחד הקטעים ההווים ביותר בקלטות מתרחש ביום השני למלחמה. יפה, בר גע של תושביה, יוצא אל התופת ומחבר קו טלפון שנותק, כך שניתן ליצור קשר ישיר עם המפקדות בטסה ובבלוזה. ראשון וזכה לעשות שיחת טלפון מש"ק מודיי עין בשם דודו, שהוצב במעוז כדי לרווח על המתחשש באיזור. מאז תחילת הקרב בות לא עשה צה"ל שימוש באותם מש"קים כדי שידווחו מה בדיוק קורה בתעלה. דודו רוצה לרווח על המוצב ומרים בהתרגשות את השפופרת. מהצר השני נמצאת הקשרית של יחידת המודיעין שלו.

דודו: הלן מי זה? עירית? עירית, את יכולה להשיג לי את בני (המפקד של יחידת המודיעין)? עירית אדישה, ובמקום לצאת מעורה על הטלפון הוא מתוך המעוז הנצור היא אומרת: אני לא יכולה לאתר אותו. זה דודו? דודו: תראי עירית, זה דודו. עירית (באדישות): כן.

דודו: אתם יודעים איפה אני נמצא. אנחנו, כל החרד פה, אנחנו בינתיים בסדר. יפה: האם יש חשש לג? תשובה של קצין מבצעים בקשר: תשמור על עצמך, סוף. וה, בערך, כל מה שיכולו המפקדים והדרגים הבכירים להציע בתוך האין-אונים הכללי ששרר באותה שעה בחזית. ובעוד לפיקוד הדרום אין מה להציע למעוזים, ממשכים אלה להעביר דיווחים קשים. מוצב חזיון קורא לעזרה רחופה: שיעשו את זה מהר, עברו. כאן חזיון... שים לב... הכוח מדרום ממשיך לעלות עלינו. חוצים את הגשר טנקים. הם עולים עלינו כוח עצום וזקוקים מייד לכוח אווירי פלוס ארטילריה. יפה השבוע: אנשים לא מבינים מה זו אימה. מה זה לרדת שעוד מעט אתה תמות. שמעתי את חזיון נולד שמענו בשירור ישר את המצרים חודרים למוצב בים אחריים וטובחים שם את החברים שלנו. היה ברור שתיכף יהי קרה לנו. תכתי תי צוואה וניסיתי לדמיין את עצמי מת. חשבתי איך אני איראה בתור גופה, איך אני איראה מת. היה לי ברור רק עניין של עוד שעה או שתיים. במעוז ממתניים להתקפה המצרית ופתחים באש כשהמצרים מתקרבים. בהקלטה נשמעים קולות ירי ופיצוץ תוך צעקות. מייד לאחר מכן חודרת פצצה לתוך המעוז.

חילוק למודיעין בלבד

בהקלטות יש יכר גם לאחת התופעות המכוערות בפרשת המעוזים. אחד המפקדים הבכירים חורה ליחידות טנקים להתקרב בחשאי למערך וים ולהוציא משם את אנשי המודיעין כדי לנרדא שלא יפלו בשבי. כשה טנקים הגיעו, נתלו עליהם גם לוחמים אחרים, אבל הם הפילו בכוחות עצמם, שקיבלו פקודה חרי-משמעית שלא לקחת אף אחד אחר, רק את אנשי המודיעין. מוצב פורקן ננטש באישון לילה שאחרי כישלון מתקפת הגנר ב-8 באוקטובר בר. החיילים הלכו ברגל 16 ק"מ עד שנאספו בידי טנק מאוגדת שרון. 33 חיילים ניתלו על טנק אחד ויצאו מהתופת. יפה: היחיד שאמר לנו את האמת היה אריאל שרון. הוא לא בילף אותנו ולא שיקר אותנו. הוא אמר לנו כל הזמן שאנחנו צריכים לחלץ את עצמנו בכוחות עצמנו, ושהוא יוכל לעזור רק מנקודה מסוימת. אחרי המלחמה הקליט יפה שיחה של עצמו עם שרון ובה אמר ראשיה הממשלה את הדברים הקשים הבאים: ביתן היה לחלץ את האנשים מהמעוזים. אני אומר את זה גם עכשיו, כי הצליחה האמיתית התחילה ב-8 בחודש. אני הגעתי עם האוגדה בצהריים, ובשעות אחרי הצהריים תבעתי ממפקדת הפיקוד לאפשר ביצוע של חיי לוחם המעוזים שהיתה צריכה להיות בנויה על התחבורת למעוזים בגזרות קצרות מאוד. אתה מבין מה שאני אומר? לא קיבלתי אישור לנושא הזה.

בהקלטות יש זכר גם לפרשייה מכוערת: טנקים התקרבו בחשאי למעוזים כדי לחלץ אנשי מודיעין, על-מנת שלא יפלו בשבי. לוחמים אחרים שנתלו עליהם הופלו

20 ימים

היום בו פרצה מלחמת הגנרלים

9 באוקטובר 1973 • גורדיש: המצב הוא כוח שאני חושב להקפיא את המצב... אריאל, זה לא חושב... יש לי יד בקשה אחת. אל תתקל אותם בלי אישור. בברי"ג גורדיש: את מיר? גורדיש: את התותח האלה... גורדיש: אני רופא את מילום... אנחנו כפי מפקדים. ברנע שקיבדים, כל המצב משתנה. ניכנס מאחורי, וזכה הפרשה נגמרה. גורדיש: אני נגר מליחה. צריך אותך שלם וטרי אר"י... דודו: להוציא את אריאל החוצה. אני אומר שלא צולה, לא צולה, לא צולה! (תמונה מפרשת המעוזים של מלחמת יום הכיפורים)

20

על מלחמת הגנרלים ביום כיפור - ב"ל ימים

„עם ידיים כפולות

ונכדור נראשׁ”

פירסום ראשון של חלקים מתמליל התחקירים שערך ביטחון שדה לשבויים הישראלים מייד עם שובם ממצרים במיתקן סגור בזכרון-יעקב • מהעדויות עולה בבירור: המצרים רצחו בדם קר עשרות מחיילי המעוזים לאחר שוכנעו

(צילום ארכיון)

כך אמרתי: כבר הכול אבוד... יצאתי שוב החוצה, אז הם לא ירו כבר. אמרתי לחבר'ה לצאת, וכולם יצאו אחרי. העמידו אותנו בחצר בשורה. נרמזה לי שרצו להרוג אותנו. אמרו לנו להוציא את הארנקים ואת כל מה שיש לנו בכיסים. נרמזה לי, אני לא מבין כל כך טוב ערבית, אבל ככה היה נרמזה לי שאחד אמר לשני שיותר טוב שנוציא להם קודם את הרבדים מהכיסים ואחר כך נירה בהם... בסוף הקצין החליט שלא יורים בנו... ולקחו אותנו לחיזיון א'. בדרך כלל פעם היו להם מלא עמדות ברדף. כל פעם היה יוצא מישו מהעמדה ומנסה להזיז את אלה ששמרו עלינו ולירות בנו. איך שלא יהיה, הגענו עד לחיזיון א', ושם הגיע איוה ג'פ. העלו אותנו על ג'פ, והסתובבנו בכל הגיורה, שם הראו אותנו לכל החיילים ולהעלות להם המוראל להראות להם את הטוביים. ושם קשרו לנו את העיניים.

„כשיצאנו מהבונקר אז ראיתי בחצר בערך עשר גופות, והיה נרמזה לי שהם גם קשורים עם ידיים מאחור. לא יודעתי אף אחד, הם היו בערימה אחד על השני. העליון שהיה למעלה אני זוכר שהיה לו כדור בנצח. ואז זה היה נראה לי שמישהו ירה בו מקרוב ממש ככה לתוך המצב”.

ויהיה: „כשיצאנו החוצה והשכיבו אותנו בחצר כדי לקשור אותנו, ראיתי גם את הגויות. הם היו ערימה. הם היו שלחם בערבית. אמרתי לו מה הוא רוצה לעשות. אז הוא אומר: „אני לא יודע מה נעשה איתי יותר. ישבתי ככה על הרצפה, לא יודע, 10 דקות, חמש דקות, רבע שעה. פתאום אני מרגיש שמרימים אותי. אני מוקף מצרים שמרביצים לי מכות, מוציאים אותי לכיוון חדר האוכל, מעמידים אותי שם. הוציאו לי את הפנסק מילואים, הערות והוות, כל הדברים שהיו עלי ועם הפנסק שלי אני לבונקר 2. פתאום אני רואה ידיים מורמות מבונקר 2 יוצא ברקוביץ ברנרד. התנחמתי, אמרתי בסדר, אני יאל לבד. ובנתיים תוך החקירה ראיתי ליד הפתח של המחנה המזון את כל התבר'ה. לא יודעתי אותם, רק יודעתי מלמעלה את שלמה (שם בדוי), שוכבים מוטלים שם הרגועים וידיהם כפתות לאחור”.

בשעה 3 חצי קיבלתי להביר לפתח של הבונקר. מהלביר הראשון לא נפגענו, רק נחנקנו בפנים. התחלנו לרוץ. בתוך הבונקר היה מתניק מאד. כשקיבלתי את הפצצת הלהביר השני, אז שרפתי בחולצה, כל החולצה, אז תיכף הרופא הוריד מעלי את החולצה ואת מה שהיה עלי. כשקיבלתי את הלהביר השני התחלתי להשתולל כמו שיכור. כבר לא ידעתי מה הולך איתי. אני נתקל בקיר השני על הבונקר, אני נופל על המיטה, ופעם אחת גם נפילתי על רמי. אחרי זה קמתי, והתחיל שוב פעם להיכנס אוויר. אני מסתכל ורואה שברקוביץ ברנרד איננו בבונקר. אני שואל את הרופא איפה ברקוביץ, והוא אומר: „אני לא יודע. ברח החוצה, אני חושב... שאנחנו אני, הרופא ואברהם. אני חושב שבלביר השני הגיע הסוף של אברהם, שהוא נתק”.

„חטפתי להביר בפרצוף”

יששכר: „ביום שלישי, ברבע ל-4 אחרי הצהריים נשארנו אני והרופא. חורתי לפתח להסתכל וקיבלתי את הלהביר השלישי. לא ידעתי כבר מה נעשה איתי, ולא יודע איך יצאתי החוצה. יצאתי החוצה, התיישבתי, נפילתי, התיישבתי, נפילתי, אני לא יודע מה נעשה איתי יותר. ישבתי ככה על הרצפה, לא יודע, 10 דקות, חמש דקות, רבע שעה. פתאום אני מרגיש שמרימים אותי. אני מוקף מצרים שמרביצים לי מכות, מוציאים אותי לכיוון חדר האוכל, מעמידים אותי שם. הוציאו לי את הפנסק מילואים, הערות והוות, כל הדברים שהיו עלי ועם הפנסק שלי אני לבונקר 2. פתאום אני רואה ידיים מורמות מבונקר 2 יוצא ברקוביץ ברנרד. התנחמתי, אמרתי בסדר, אני יאל לבד. ובנתיים תוך החקירה ראיתי ליד הפתח של המחנה המזון את כל התבר'ה. לא יודעתי אותם, רק יודעתי מלמעלה את שלמה (שם בדוי), שוכבים מוטלים שם הרגועים וידיהם כפתות לאחור”.

מתחקר: „כמה אנשים ויהתי שם?”
יששכר: „שם היתה קבוצה, אני חושב שבין 10 ל-11 חבר'ה. כל התבר'ה שהיו בבונקר 2. הם שכבו בריק במקום הזה של מחסן המזון. בערימה אחת זרוקים. את שלמה ויהתי רק בגלל השיער שלו. זה היה ביום שלישי בשעה 4”.

סטרול: „עכשיו החלטנו שאם הם בכל זאת ינסו להיכנס בפנים, אז אנחנו ניכנע. אני בעצמי חשבתי שנישאר כמה ימים בפנים, אולי יסתלק, אולי בכל זאת יגיעו כוחות שלנו. אבל החלטנו אם הם ייכנסו בפנים, אז אין ברירה, אנחנו נצטרך להיכנע... המצרים שהיו בחוף שמעו את הצעקות בפנים והתחילו לקרוא לנו לצאת החוצה להיכנע. אני יצאתי”.

מתחקר: „באיו שעה בערך זה היה?”
סטרול: „בסביבות 10, משעה כזה. אני יצאתי החוצה ראשון עם הדיים מורמות. יורד עלי שני כדורים, חורתי בחורה. אחד

טנק, שאין לי שום סיכוי להפיל אותו לתוך המים, והתחלתי להריץ לכיוון הסירות, לשתק את המקום הזה שהם לא ייצאו משם. תוך כדי ירי, עם ד' אחת על המא"ג, לקחתי את הטלפון והודעתי לרמי שהם הוציאו את התעלה. לא הספקתי לשים את השרשרת השנייה, ורמי היה לידי ואמר לי: „אני תיכף אשלח לך מספר 2, ואתה תשתק את הארמה הזאת”.

יהודה (מתאר את כניעתו של אחד החיילים): „אני זוכר את הרבר הזה. הוא עבר על ידי. כל אחד בבונקר ניסה לשכנע אותו לא לצאת. הוא החליט לצאת, ואני הייתי האחרון לדבר איתו. הוא רצה שאני אלווה אותו. אמרתי לו שאני לא יוצא. הוא לקח פנס, יצא בתעלה המוליכה כלפי חוץ. נרמזה לי שהדליק את הפנס כשהגיע למעלה. שמענו את הצעקות 'רי, רי' או 'תפסיק, תפסיק', אני לא זוכר, אבל אחד מהם שמעתי קריאות בוח של המצרים, ואז שמעתי כמה ריאות בודדות. זה מה שידוע לי על יעקב (שם בדוי). לא יודעתי את הגופה ולא ראיתי אותו כשיצאנו למחרת”.

יששכר (עם מבטא אנגלו-קסיס בולט): „הם התחילו לזרוק לנו לתוך הפתחים רימונים ובווקות. כך איוה חצי שעה. הם חשבו שבוה הסתים הקרב. ואחרי זה פתאום אני נכנסתי קצת יותר פנימה ועברתי למקום איפה שברקוביץ ברנרד היה. איך שאני מגיע לשם, איך שאני מגיע לפתח השני בבונקר, נכנסים שני חיילים מצרים. שמעתי אותם שחם מרברים בערבית. הם רצו לחפש סיגירות. נתתי להם להיכנס פנימה באמצע בדרך. המרכז. איך שהם היו (שם), שלשלתי לתוכם רימון. זרקתי לשם רימון, והם לא נשארו בחיים”.

„הפסיקו להתקוף את הבונקר. היה מצב של שעה שקט. אז אני אומר לרני ספראוי שאני הולך לראות מה הולך בחמ"ל. אין קשר, אין שום דבר. רוצה לדעת אם נברח או שנגמור עם עצמנו?”

הפצוע ביקש זריקת מוות

„ביום שלישי בבוקר זרקו לנו שוב פעם רימונים ובווקות, ואנחנו שוב פעם התחלנו לתת להם שלא ייכנסו לכיוון הזה... עמיתי ליד אברהם (שם בדוי) הפצוע קשה. הוא ביקש מים, אז נתתי לו מים אז הוא תפס אותי מהיד שלו בחולצה ומבקש ממני שאני אדפוק לו כדור. לפני שהוא ביקש ממני שאני אדפוק לו את הכדור, הוא ביקש מהרופא שיתן לו זיקת מוות. הוא אמר לרופא 'אני לא יכול לסבול יותר', אז הרופא לא ענה לו ולא אמר לו שום דבר. אז אחרי זה שהוא ביקש מים. אני הייתי קרוב אליו, נתתי לו מהמימייה מים. הוא שתה וישב על המיטה וביד הימנית שלו הוא תפס אותי מהחולצה ואמר לי: 'אני מנחית לך פקודה, אתה יורה בי כדור'. אמרתי לו שאני לא אעשה את זה, מה שיהיה. אז הרופא אמר שאלה השעות האחרונות שלו, הוא יחזיק כנראה עוד שעה מעמד, עוד חצי שעה, אבל הוא לפני הסוף. זה היה בשעה 12 בצעירים”.

שבויים ישראלים מגיעים לתל-השומר, נובמבר 1973

„לא היה אף אחד שלא סבל עיניים. כולם חטפו מכות ריצה, לא משנה מה הם ענו בתקריות, כולם ישבו כפותים בתא במשך שבועות ארוכים, חלק גדול מאיתנו חטפו מכות חשמל, כמעט כולם קיבלו פאלקות (מכות נוראיות בכפות הרגליים). אני, בגלל שהייתי קטן גוף, עשו איתי תחרויות מי מצליח להרים אותי הכי גבוה בפטמות. כיששוררני, היינו בטוחים שננמרי הכול, שאפשר להחזיר הביתה. במקום זאת הודיעו לנו שאנחנו מועברים למיתקן, ככה הם קראו לה, בזכרון-יעקב”.

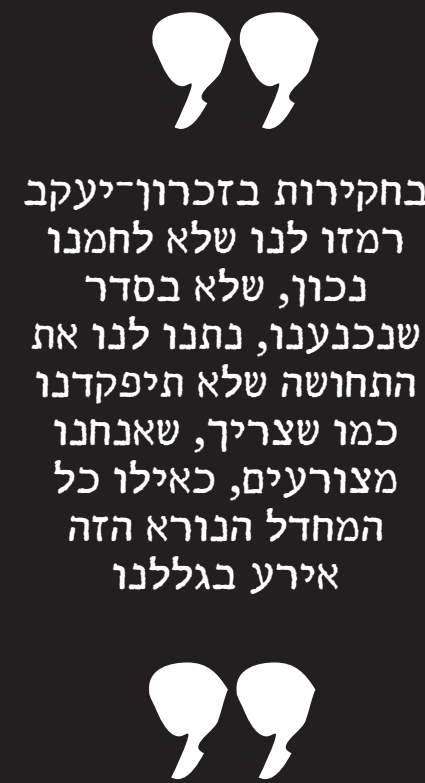
במילים אלה, בכאב גדול, משחור יגאל כחלני, האלוטוסן של מעוז „מצמר”, את מה שעבר עליו ועל חבריו כשחזרו מהשבי במצרים. לתקשורת נאמר כי השבויים נלקחים למקום בטוח שבו יעברו טיפול רפואי נאות. בפועל השתלש צה"ל על בית הבראה בזכרון-יעקב, סגר אותו בשומרים והעביר את השבויים המשוחררים דרך סדרה נוספת של חקירות לא נעימות. השבויים התבקשו למלא טפסים נוספים, ובהם גם רשימה של ציוד שהיה איתם במעוז. כשה"ל דרשו לקבל מהם תיעוד מרויח המוכיח כי אכן היה בנעלותם אותו רכוש, אחרת, נאמר להם, לא יפוצו.

„לא היתה הרגשה של מלחמה”

הם רצו להשתקף אותנו. רצו להפחיד אותנו. היו שם אנשי צבא והיו אנשים על אורחי. הכול התנהל כמו מיתקן חקירות סגור, וכך גם התייחסנו אליו. קראנו לו 'המיתקן'. בחקירות הם רמזו לנו שלא לחמנו נכון, שלא בסדר שנכנענו, נתנו לנו את התחושה שלא תיפקדו כמו שצריך, שאנחנו מצורעים, כאילו כל המחל הנורא הזה אירע בגלגול. השאלות נוסחו עם חצי טון של איום ועם הרבה איראמון כמה שאמרנו. באיוושה נקודה זה גרם להחל מהאנשים להסתגר ולא לדבר”.

עד היום מתמודדים יגאל וחבריו עם מה שקרה בשבי המצרי הנורא, ולא פחות – עם היחס שקיבלו מאחור יותר מצה"ל ומהחברה הישראלית. מה שנותר מהמיתקן בזכרון-יעקב הם הקלטות התחקירים ההם, שנערכו מייד אחרי החזרה מהשבי, ומהווים שיחור טרי ורענן של המלחמה במעוזים, של הכניעה, של השבי ושל העיניים. לאורך השנים הסתיר צה"ל בכספות שלו את העדויות האלה. להלן קטעים נבחרים מהן: אורי סטרול ממוצב „חיזיון”. „כשהחלה ההפגזה, קצת פחדנו, אבל לא היתה שום הרגשה של מלחמה או מהוה. חשבנו שזו הפגזה ושזה ייגמר”.

יששכר: „עבר טנק אחד עם נגמ"ש שלהם, ואיך שהם הגיעו לאמצע המים, התחילו לצאת הסירות. אני התחלתי לפתוח באש. הבנתי ששם מא"ג (מקלע) אני לא יכול להתקע עם

בחקירות בזכרון-יעקב רמזו לנו שלא לחמנו נכון, שלא בסדר שנכנענו, נתנו לנו את התחושה שלא תיפקדו כמו שצריך, שאנחנו מצורעים, כאילו כל המחל הנורא הזה אירע בגלגולנו

פני המלחמה: שבוי ישראלי במצרים (צילום ארכיון)

כשיצאנו מהבונקר אז ראיתי בחצר בערך עשר גופות, והיה נרמזה לי שהם גם קשורות עם ידיים מאחור. לא זיהיתי אף אחד, הם היו בערימה אחד על השני. העליון שהיה למעלה אני זוכר שהיה לו כדור במצח

ההתרגשות: קבלת פנים לשבויים בלוד (צילום ארכיון: אי.א.י.פי)

הם קשרו לנו את הידיים לאחור, ואחד החיילים שם מצביע לעבר ערימת הגויות ואומר לנו: 'אתם הולכים לשם'. סובכו אותנו עם העיניים פתוחות לעבר הקיר, והבנתי שבכל רגע אנחנו צריכים לקבל כדור

